

NAATIRKA

E tuugnaadeko wonde keftingal horma kala neɗɗo e nder ɓesngu aadee e hakkeoji potɗi woni dnaɗɗuudi ndimaague potal e jam e nder aduna,

E tuugnaade wonde ko baasgol heftinde kam e calogol tottude hakkeoji aade ngaddi barondiral e salaare sanndolin nde e nder aduna e kadihuccande adunam mo aade heɓi yamiroore haalde e miijjaa de no henanorii ɗum yontii ete kadi yimɓe poti jeyde koye mumen ceerta e kulol e baasal sabu aadee yiɗde ɗum,

E tuugnaade wonde ina teerɗi yo hakkeoji aadee ndeenire yamiroore laawɗinaande mbele aadee waasaa tonngeede e gullitaagol dowrowol so tawii fawaama kalfaandi kiisndi walla waawnere ɓ urtunde,

E tuugnaade ina teerɗi nde ɓamtatoo ɓiyngu yummaagu hakkunde leyɗeele dimɗ uɗe,

E tuugnaade e nanondiral leyɗeele caaktangal woondoore leyɗeele jowitiiɗe e hakkeoji gadani aadee bayɗi no ndimaagu, teddungal e nder potal rewɓe e worɓe. Leyɗeele ɗee koddirii e daranaade ɓamtaare renndo e ɳiɓgol fannuji nguurndam moyɣam,

E tuugnaade e wonde leyɗeele dentuɗe jeytiiɗe ɗee, e ballondiral e fedde leyɗeele dentuɗe jeyɗe koye mumen pellitii ɳiiɓnude horma hakkeoji aade kam e ndimaagu,

E tuugnaade e ɓulngo renndaande ngam tafde hakkeoji aadee kam e ndimaagu, leyɗeele ɗee teerɗinii nafoore ɓurtunde wonde e pellitgol, ko ndeen batu nguu nanondiri, holliti:

Ngal-ɗoo nanondiral winndere yan keewal jowitiingal e hakkeoji aadee wayi ko no laawol gootol ɳii ngam yettaade leyɗeete mbele yimɓe ɓee e renndooji ɗii mbaɗa ɗum e hakkillaaɗi mum e kala sahaa kadi et e jannginde e nehde mbele ɓamtoo horma hakkeelleji aadee e ndimaagukuule ɣettaama mbele saree e nder leyɗeele, ciynugol ngol ina foti feeɗde, teskee e yimɓ e fof.

Kuulal gadanal

Innama aadeeji fof poti, ndimɗidi e jibinannde to banng e hakkeoji. Eɓe ngoodi miijo e hakkilantaagal ete eɓe poti huufo ndirde e nder ɓ iynguyummaagu.

Kuulal 2

Gooto kala ina waawi hokkunde hoore mum hakkeoji e ndima guuji kaalaaɗi e nanondiralngal tawa alaa paltagol nguru, mbaydi, leñol, ɗemngal, diine, iwdi leydi walla renndo, dañal, jibinande walla kala ngonka.

E ko fawtii heen hay paltoor gooto woodataa e dow yowitaade e dawrugol, ɳaawoore hakkunde leyɗeele fawaade e neɗɗo ummiiɗo leydi walla neɗɗo mo yowitaaki maa woni pawiiɗo yamiroore laawɗinaande waawnde wonde fof.

Kuulal 3

Innama aadee kala ina jogii hakke wuurde, e hakke ndimmagu kam e hakke ndeenka e kisal hoore mum.

Kuulal 4

Hay neɗɗo gooto fotaaɳi tonngaade e maccungaa gu maccungaagu e njeeygu aadee ko ko harminaa e no waawi si foraaɗe fof.

Kuulal 5

Hay neɗɗo gooto fotaaɳi leepteede walla fiyeede piyle jaltuɗe neɗɗaagu walla koynooje.

Kuulal 6

Neɗɗo kala ina jogii hakke annditireede neɗɗaagu mum e kaayitaaɗi ɳaawaaɗi.

Kuulal 7

Yimɓe fof poti e laamu ete poti fotde ndeendka e yeeso laamu. Yimɓe fof ina poti fotndeende e reeneede e heedi heedi baawɗo yaɓɓude kule ngal nanondiral yimɓe fofina poti reeneede e tooɳanng e tawa alaa paltoor.

Kuulal 8

Neɗɗo kala ina jogii hakke wullitaade ɳaawoore e leydi mum so tawii o gaɳaama, o tooɳaama walla so hakkeoji makko njoolaama. ɗiin hakkeoji ina ngannde e laamu e ɳaawooje.

Kuulal 9

Hay gooto fotaaɳi nanngede sokee walla yaltinee leydi tawa ko e dow mbaawka e belaaɗe.

Kuulal 10

Neddo ina jogii hakke e hefeede e nder potal e sahaa naawoore nde yowitaaki, nde wadataa heedi-heeda (jinngataa). naawoobe benguurotaako poti naawde hakkeji fotdeejj neddo fof ko takkaa haa heb ni dum naawore.

Kuulal 11

Kala neddo tuumaafo bonannde ina foti reweede haa ko fawaa e mum ko annde ina woodi walla alaa tawa ko naawoore laafinnaande nde suufaaka naawi e tawtingol naawobe luundiihe heedbe banng e naaweteefo oo.

Hay gooto fawetaake bonnannde walla war ngo tawa nde wafatee ndee waawa wonde ko teerti e mum e yowitaade e laawol leydi walla laawol hakkunde leyfeele. Ko noon ne hay gooto fawetaake sariya bafo huunde tawa nde wafatee ndee o jotondiraani heen.

Kuulal 12

Hay gooto yabbetaake, toohee e nder nguurndam mum, e nder besngu mum e nder jotondiral mum walla neddaagu mum lesfinee, naange hay gooto e dowlugol mum potaani nifeede. Neddo kala ina jogii hakke reenaneede fee geefe teertinooji ndimaagumum.

Kuulal 13

Neddo ina jogii hakke yahde fo wela fof e no weliraa fof kam subaade hofannde mum e nder leydi.

Neddo ina jogii hakke yaltude leydi kala hay so tawii ko ndi makko kam e artude e leydi mum.

Kuulal 14

E sahaa kulol, neddo kala ina jogii hakke yeeuwe moolaare e dande leydi moolndi dum e godfe fee.

Oo hakke noon waawaa fawaade e warde hoore dogaa yeewa moolfo dum, o waawi fawaade tan ko e jamirooje fedde leyfeele dentuufe.

Kuulal 15

Neddo kala ina jogii hakke jeyeede e leydi, woni jogaade ngenndi.

Hay gooto waawaa e dow belaafe hafeede jogaade ngenndi walla waylude ngenn di.

Kuulal 16

Caggal nde neddo dani duubi kelli fuya so ko o debbo, so ko o gorko faltaa ki leñol, nguru, leydi ono jogi hakke resde maa reseede, o darna fooyre. Ko kambe poti heen hakkeejj jowitiifi e dewgal so ina humee walla so ina ittee (goorko e dewbo).

Dewgal fawii ko e yiife resondireebo difo bee wonaa ina fawee e waawnere.

besngo ko kam woni tergal gadanal e nder rendo besngu inajogii hakke ndeenka immoraade e renndo kam e laamu leydi ndii.

Kuulal 17

Kala neddo walla dental yimb e ina jogii hakke e jeyal leydi.

Hay gooto fotani e amdu e waawde hafeede jeyi mum.

Kuulal 18

Kala neddo ina jogii hakke ndimaagu miijo, hakkilantaagal kam e diine. Oon hakke ina roondii ndimaagu waylude diine kam e ndimaagu tabitinde diine mum walla yi yannde mum kañum gooto walla e wondude e woofbe. Ngaal tabitinal diine noon ina nona ko duudfii e ko feeni fof tawa ko rewnede e dow jafje, walla dewal walla jamirooje diina oo.

Kuulal 19

Neddo ina jogii hakke e ndimaagu jogaade miijo e saaktude miijo mum dum firti ko joom mum fotami hulde feeñinde miijo mum walla wiiftude, hebde kam e sarde miijooji e kabavuui tawa wo yaaki keeri hakkunde leyfeele e no sardaa fof.

Kuulal 20

Neddo kala ina jogii hakke e ndimaagu wafde batu walla fedde nde wonaa fitina.

Hay gooto fotaaani waawneede jeyeede e fedde alay sago.

Kuulal 21

Neɗɗo kala ina jogii hakke e jeyeede e terɗe gardiiɗe leydi mum. Tawa ko kaŋum e hoore mum walla tawa ko waabaade e ɓe yimɓe e cuɓii ina njooɗ aŋii leydi sabu joŋeede geɗe mum.

Neɗɗo kala ina jogii hakke ardineede walla joŋeede geɗe/golle leydi e dow potal.

Muuyaande leydi ndii ko ñiɓgol kalfaandi laamuuji ɗii. Ndiin kalfaandi ñiɓortoo tan sosde wooteeji cuɓoo suɓngo laaɓngo e leydi kala, tawa cuɓotoo ɗo kala ina tottee ndimaagu mum timmungu.

Kuulal 22

Neɗɗo kala e nder renndo ina jogii hakke e ndeen ka renndoyankeewo. ɗumko weltaare hakkeji fagguduyankoj e renndoyan heeji e pina yankooji katojinaa ɗi e ndimaagu e ɓamtaare aade e dow tuugnaade e ngonka leydi fof.

Kuulal 23

Neɗɗo kala ina jogii hakke liggaade e dow potal hujjiaaji liggeey e ndeenka baasgol gollaade.

Yimɓe fof poti fotde njoɓdi so tawii ɓe potii liggeey.

Kala liggiɗo ina jogii hakke njoɓ di fotndi heen, njondi mbaawndi jogaade mo kaŋko e ɓesngu makko mbele njogoo ngonka moyɣa tedduka. Njoɓdi ina haani timminireede catiiɗe renndoyankooje.

Neɗɗo kala liggotooɗo ina jogii laawol tafde fedde wullitaare hakkeji liggeey walla yantondirde fedde liggotooɓe mum e pedle goɗɗe liggotooɓe so tawi eɗe ndenndi ngoɣ aaji e anniya.

Kuulal 24

Neɗɗo kala ina jogi hakke e footere walla weltinde ɓernde num walla wooda ɗo haa’ɗni liggeey mum ete kala liggotooɗo ina jogii hakke e footere yoɓ eteende.

Kuulal 25

Neɗɗo kala ino foti jogaade hakke nguurndam cemorɗam haa waawaa toppitaade cellal mum, ngonka mum eka ɓesngu mum haa teerɗi e nguura, koɗici, safaara e geɗe renndo; omo jogii hakke e ndeenka so tawii o liggaaki, walla o sellaani ma walla o jodtaa de e doole mum, walla kes jooɗiiɗo, naywuɗo walla kala geɗe baasooje wallitde nguura ɗe pawaaiki e bellanteeje.

Jibinaaɗo debbo e sukaaku ina njogii hakke ballal e toppitaagol keeriiɗi. Sukaabe fof, woni a jibinaabe e nder dewgal walla caggal dewgal poti fotde to bannge ndeenka renndoyankeewo.

Kuulal 26

Neɗɗo kala ina jogii hakke jarɗe jarɗe foti wonde ko nde alaa njoɓdi hay sinna ko to arwaniire e gadanal. Jarɗe sukaabe ina foti wonde alay sago. Jarɗe karallaagal ina foti huɓtidin’de; jarɗe toownde ina foti udditanaade moni kala taw alaa heedi-heeda, tawa ko e baawal mum.

Jarɗe foti ko feertinde neɗɗankaagal, ɓeyda teddin’de hakkeji innama Aadee, heɓde hoore mum. Ina foti waalitde paamondiral, muɓundiral, cehilaagalhakkunde leyɗeele e kala senngooji leyɣi walla diineeji, fawitii heen ɓamtaare golle dowlajji dentuɗi ngam moyɣere ina duumoo.

Jibinaabe ina poti suɓaade hol fannu jarɗe ndokkata sukkaabe mumen.

Kuulal 27

Neɗɗo kala ina waawi e sago mum jeyeede e ɓamtugol pinal rennde mum, huutoroo ñeeɓe e wallitde ɓamtaare ganndaliyankeewal e kala ɓure jaltooje heen.

Neɗɗo kala ina jogii hakke ndeenka muuyaaɗe mum to bannge neɗɗankaagal e jawɗi tuugniiɗe e ɓulгно ganndal, coŋce, ñeeɓal ɗe o tafi.

Kuulal 28

Neɗɗo kala ene foti daranaade ñiɓagol hakkeji innama aadee kam e ndi maagu mum to bannge renndo e nder winndere mbele kuule kaalaaɗe ender ngalɗo nanondiral njetto faandaare toɗɗaande nde.

Kuulal 29

Innama aadee ina jogii hujjaaji fayde e renndo ngo ngannduɗaako ɓamtaare huuɓtidinde neɗɗankaagal makko tan waawi wootde.

E nder kuutorogol hakkeji makko kam e naftorogol ndimaagu makko, moni kala fawaa e mum tan ko ɗooftogol sarɗiyeeki ngam teerɗin’de keftingol e nehtanagol hakkejie wodɓe ngam timminde neɗɗaŋ kaagalngam geɗe denndaande kam e ngonka moyɣa kuuɓtidinɗo ngam daŋje renndo potal.

Ɗii hakkeji e nguu ndimaagu mbaawa daŋeede e dow luundaare paandaalee muuyaabe dowlajji dentuɗi.

Hay kuulal gootal gummingal e ngal dfo nanondiralfotaani jaggireede ummii ko e leydi, walla dental keeringal, walla neddfo keerii dfo. Hay neddfo gooto, walla dental walla leydi potaani jogaade golle tawa faandaare mumen ko firtude hakkeejie e ndimaagu kalaa dfi e nder nanondiral ngal.